

DOI 10.31718/2077–1096.23.2.2.104

УДК 378.12/.147:614.25

Павленкова О.С., Каськова Л.Ф., Амосова Л.І., Уласевич Л.П., Коваленко В.С.

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Полтавський державний медичний університет

Визначення ролі викладача у забезпеченні якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти має важливе значення у будь-якій сфері, а особливо в медицині. Перш за все, викладач вищої медичної школи несе надважливу місію – становлення нового покоління лікарів, відповідальних за збереження здорового суспільства та нації, адже в сучасних реаліях й соціально-економічних умовах здоров'я найголовніше. Для досягнення мети були проаналізовані літературу та публікації на схожі теми. Викладач, який чітко розуміє свою місію, особисту відповідальність за знання та вміння здобувача, безперервно прагне підвищувати свій професійний та особистісний рівень, досягнення високих педагогічних цілей. Формування майбутнього фахівця тісно пов'язане з набуттям ним теоретичних знань та практичних навичок, які в нього закладають викладачі. На нашу думку, обрання майбутньої професії та рівень навчання, значною мірою залежать від авторитету викладача, його манері викладання, здатності зацікавити своїм предметом, вмінням постійно підтримувати інтерес. Тобто, викладач має володіти якостями: домінантні (гуманність, інтелігентність, чесність, гідність) та периферійні (привітність, мудрість, почуття гумору). Головними особливостями педагогічного процесу є співробітництво викладача і студентів, спрямоване на досягнення єдиної мети і нерозривність процесів навчання та виховання. Згідно зі статтею 41 Закону України «Про вищу освіту» навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах – це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на засвоєння відповідної освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми та забезпечення патріотичного, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи. Не викликає сумніву, що вища школа повинна створити всі умови для навчання майбутніх фахівців, які б забезпечили можливість для формування і становлення їх професійну свідомості.

Ключові слова: викладач, здобувач освіти, вища школа, лікар, навчання.

Публікацію виконано в рамках ініціативної науково-дослідної роботи кафедри дитячої терапевтичної стоматології «Удосконалення методів профілактики і лікування стоматологічних хвороб у дітей з урахуванням чинників їх виникнення» (Державний реєстраційний номер 0121U113868)

Вступ

Визначення ролі викладача у забезпеченні якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти має важливе значення у будь-якій сфері, а особливо в медицині. Перш за все, викладач вищої медичної школи несе надважливу місію – становлення нового покоління лікарів, відповідального за збереження здорового суспільства та нації, адже в сучасних реаліях й соціально-економічних умовах здоров'я найголовніше. Для втілення цієї місії викладач має сам відповідати критеріям, не тільки гарного лікаря, а й бути професіоналом у галузі педагогіки. Існує залежність між готовністю до педагогічної діяльності й рівнем розвитку педагогічної свідомості викладача вищої школи.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування впливу викладача вищої школи на формування свідомості майбутніх дитячих лікарів-стоматологів. Для досягнення мети були проаналізовані літературу та публікації на схожі теми. Викладач, який чітко розуміє свою місію, особисту відповідальність за знання та вміння здобувача, безперервно прагне підвищувати свій професійний та особистісний рівень зможе досягти високих педагогічних цілей.

Основна частина

З першого року навчання у медичному виші необхідно приділяти велику увагу здобувачів до

питань гуманності й емпатії в обраній професії («професія» від латинського *professia* – офіційне визначення заняття, спеціальність). Професія стає частиною особистості, вирізняє людину з поміж інших, уособлює її самовизначення. З давніх часів цивілізоване людство потребує лікарів різних спеціальностей. Стрімкий розвиток людства розкрив велику кількість вузьких спеціальностей, які раніше були незатребувані. Крім виконання своїх прямих професійних обов'язків, лікарі відіграють значну роль в житті суспільства, оскільки медицина є основою здоров'я.

Формування майбутнього фахівця тісно пов'язане з набуттям ним теоретичних знань та практичних навичок, які в нього закладають викладачі [1]. На нашу думку, обрання майбутньої професії та рівень навчання, значною мірою залежать від авторитету викладача, його манери викладання, здатності зацікавити своїм предметом, вмінням постійно підтримувати інтерес. Тобто, викладач має володіти якостями: домінантні (гуманність, інтелігентність, чесність, гідність) та периферійні (привітність, мудрість, почуття гумору).

Для досягнення вищесказаного викладач має залучати здобувачів до проектування своєї освіти, шляхом участі в наукових групах, участі в студентських конференціях, написанні статтею, тощо. Отже, залученням їх до таких робіт ми зможемо зміцнювати професійне налаштування

й слугувати взірцем для побудови життєвої та професійної стратегії.

Для того, щоб освіта й професійне становлення не залишилися лише на дипломі, необхідно прищепити любов до обраної професії. Саме викладач повинен стати взірцем людяності, доброзичливості, комунікабельності й показати майбутньому фахівцю модель поведінки, можливість відтворити, спочатку уявно, а потім – на практиці, подальше професійне становлення.

Здобувачі вищої медичної освіти поступово опановують свою майбутню професійну діяльність:

- знайомство з майбутньою спеціальністю й формування узагальненого уявлення про неї;
- формування реального уявлення про лікаря–професіонала за обраним фахом;
- формування ціннісних уявлень (гуманність, співчутливість, комунікабельність, доброзичливість);
- усвідомлення власного образу спеціаліста-професіонала.

Підхід до навчання здобувачів вищої медичної освіти не може бути шаблонним. Викладач має сприяти формуванню у майбутніх лікарів широкого світогляду й достатнього рівня творчого потенціалу. Натепер, викладачі та студенти повинні постійно підвищувати свій професійний рівень, удосконалювати практичні навички та вміння для того, щоб завжди мати нові ідеї, відрізнитися від своїх колег і володіти вищим рівнем професіоналізму [2].

Отже, роль викладача у процесі становлення фахівців досить вагома. У ході навчального процесу викладач здійснює досить складну педагогічну діяльність, яка включає компоненти: структурні (суб'єкт і об'єкт педагогічної взаємодії, спільні цілі навчання, засоби комунікації) й функціональні (сфера знань викладача; визначення стратегій та перспектив навчання; конструювання діяльності здобувачів; забезпечення ефективності викладацької діяльності) [7].

Професійна діяльність викладача нерозривно пов'язана з процесом виховання в учневі особистості. Передаючи свої знання, вчитель розвиває у них самостійність, уміння відстоювати власну точку зору, формує мислення.

Критичне мислення завжди цінувалося в роботі лікаря. Деякі спеціалісти мають особливий нешаблонний тип мислення, який відзначається генеруванням ідей різного рівню складності. Нешаблонне мислення – це творчий спосіб використання розуму. Принципами нешаблонного мислення є усвідомлення пануючих ідей; пошук різних підходів до вирішення проблеми; звільнення від жорсткого контролю шаблонного мислення; творче використання випадковості [3]. Ми вважаємо, що навчальний процес для підготовки майбутнього лікаря має містити розділи, які сприятимуть розвитку саме мислення і здатності диференціювати хвороби [7]. Практичне спілкування з фахівцями лікувально-профілактичних

закладів дає здобувачам не тільки практичні знання, а й знайомить із реальними проблемами практичної медицини й шляхами їх вирішення.

Рівень творчого потенціалу людини залежить від активності правої півкулі головного мозку, ділянки якої можна стимулювати й розвивати за допомогою читання літератури різного напрямку (психологічна, філософська, художня). Інформатизація сучасного світу відіграє значну роль у формуванні світогляду молодого фахівця, оскільки натепер здобувачі окрім спілкування з хворими в поліклініці чи стаціонарі, можуть широко застосовувати впроваджені у медичну освіту та практичну охорону здоров'я інформаційні технології, що дозволяє студентам отримувати систематизовану інформацію, активізувати навчальний процес та сприяти більш ґрунтовному засвоєнню теоретичного матеріалу, оптимізації набуття практичних навичок, розвитку в них клінічного мислення [4].

Система вищої освіти має бути важливим фактором, який дозволить фахівцям вищої школи підготувати нове покоління лікарів, що буде будувати європейське майбутнє своєї держави, розвивати її медичну сферу на благо нації. Тому, роль викладача і його особистості дуже важлива у забезпеченні якісної професійної підготовки студентів закладів вищої освіти. Викладач, педагог чи наставник є провідником здобувача на шляху підкорення ним обраної професії і полягає у допомозі в життєвому самовизначенні, самостійності, розвитку творчого потенціалу, прищеплюванні духовно-моральних та культурних цінностей.

Проблеми якісної підготовки студентів вищої школи, а також формування, становлення і розвиток їх свідомості розглянуті у наукових доробках дослідників (Г. Гавришина, Г. Матушевський, Б. Степанишин, В. Юрченко, Л. Беляєва, В. Галузняк, В. Краєвський, Н. Крицька та ін.). Навчальний процес – це взаємообумовлена й взаємопов'язана діяльність викладача і студента, який спрямований на ефективне та результативне досягнення цілей освіти (В. Головенкін) [2].

Головними особливостями педагогічного процесу є співробітництво викладача і студентів, спрямоване на досягнення єдиної мети і нерозривність процесів навчання та виховання. Згідно зі статтею 41 Закону України «Про вищу освіту», навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах – це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на засвоєння відповідної освітньо-професійною (освітньо-наукової) програми та забезпечення патріотичного, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи [5].

Висновок

Не викликає сумніву, що вища школа повинна створити всі умови для навчання майбутніх фахівців, які б забезпечили можливість для формування і становлення їх професійної свідомості.

Науковці вважають, що цілеспрямоване формування, становлення і розвиток свідомості лікарів необхідно починати на етапі вищої школи (сенситивний період, від 17 до 25 років), адже цей вік є періодом перебудови свідомості, розумової сфери здобувачів, вивчення ними своєї індивідуальності, формування системи особистісних та професійних цінностей, а також образу «Я».

На сучасному етапі розвитку система вищої освіти зазнає суттєвих змін, адаптуючись до умов часу, в якому ми живемо.

References

1. Hunt DP, Haidet P, Coverdale JH, Richards B. The effect of using team learning in an evidence-based medicine course for medical students. *Team Learning Medicine*. 2003; 15: 131–9.
2. Kovalenko NP, Bobrova NO, Hancho OV, Zachepylo SV. Motyvatsiia studentiv yak zaporuka uspishnoho profesiinoho rozvytku [Students' motivation as a promise of successful professional development]. *Medychna osvita*. 2020;3(88):43-48. (Ukrainian).
3. Kaskova LF, Andriianova OYu, Amosova LI. Perspektyvy zastosuvannya informatsiinykh tekhnolohii u navchalnomu protsesi likariv-stomatolohiv [Prospects for the use of information technology in the educational process of dentists]. *Suchasni trendy rozvytku medychnoi osvity: perspektyvy i zdobutky : materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu, m. Poltava, 24 bereznia 2022 r. Poltava; 2022. P. 132–133. (Ukrainian).*
4. Kaskova LF, Pavlenkova OS, Amosova LI, Soloshenko Yul. Suchasni profesiini kompetentnosti pedahoha vyshchoi shkoly [Modern professional competences of a teacher of a higher school]. *Aktualni pyannia lnhvistyky, profesiinoi lnhvodvydaktyky, psykholohii i pedahohiky vyshchoi shkoly: zb. statei VII mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Poltava, 24–25 lystopada 2022 r. Poltava; 2022. P. 101–103. (Ukrainian).*
5. Orlynskyi VL. Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. Posib [Higher school pedagogy: study guide]. Kyiv; 2009. 472 p. (Ukrainian).
6. Leshchenko TO, Shevchenko OM. Motyvatsiia navchalnoi diialnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity yak providnyi chynnnyk pidhotovky fakhivtsiv [Motivation of educational activity of students of higher education as a leading factor in the training of specialists]. *Trends in the development of science in the modern world: proceedings of the XXXIII International scientific and practical conference, Graz, Austria, 23–26 August 2022. Graz: International Science Group; 2022. P. 247–251. (Ukrainian).*
7. Likhachov VK, Dobrovolska LM, Taranovska OO, Shymanska YaV. Mozhyvosti vykorystannia zasad fasylytatyvnoi vziaemodii v umovakh vyshchoi medychnoi shkoly [Possibilities of using the principles of facilitative interaction in the conditions of a higher medical school]. *Suchasni trendy rozvytku medychnoi osvity: perspektyvy i zdobutky: materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu, m. Poltava, 24 bereznia 2022 r. Poltava; 2022. P. 169–171. (Ukrainian).*

Summary

CRUCIAL ROLE OF HIGHER EDUCATION TEACHERS IN DEVELOPING PROFESSIONAL CONSCIOUSNESS OF FUTURE DOCTORS

Pavlenkova O.S., Kaskova L.F., Amosova L.I., Ulasevich L.P., Zelenska V.S.

Key words: teacher, student of education, higher school, doctor, study.

Defining the role of the teacher in ensuring the quality of professional training of students of higher education is important in any field, and especially in medicine. First of all, the teacher of a higher medical school carries an important mission - the formation of a new generation of doctors responsible for the preservation of a healthy society and nation, because in modern realities and socio-economic conditions, health is the most important thing. To achieve the goal, literature and publications on similar topics were analyzed. A teacher, who clearly understands his mission, personal responsibility for the knowledge and skills of the student, continuously strives to improve his professional and personal level, will be able to achieve high pedagogical goals. The formation of a future specialist is closely related to his acquisition of theoretical knowledge and practical skills, which are instilled in him by teachers. In our opinion, the choice of a future profession and the level of education largely depend on the teacher's authority, his teaching style, the ability to arouse interest in his subject, and the ability to constantly maintain interest. That is, the teacher must possess the following qualities: dominant (humanity, intelligence, honesty, dignity) and peripheral (friendliness, wisdom, sense of humour). The main features of the pedagogical process are the cooperation of the teacher and students, aimed at achieving a single goal and the inseparability of the processes of learning and education. According to Article 41 of the Law of Ukraine "On Higher Education", the educational process in higher educational institutions is a system of organizational and didactic measures aimed at mastering the appropriate educational-professional (educational-scientific) program and ensuring patriotic, moral, spiritual, aesthetic and physical development of a person. There is no doubt that the higher school should create all the conditions for the training of future specialists, which would provide an opportunity for the formation and formation of their professional consciousness.